Italijanska knjiga o taborišču Višek – Visco

Meje cesarstva

Marko Waltritsch

V Furlaniji je precej krajevnih ledinskih imen slovenskega izvora. V te kraje so v preteklosti prišli slovenski naseljenci. Skoraj vedno so kmečke ljudi tja privabili graščaki, da bi zamenjali z novimi prejšnje prebivalce, umrle zaradi vojn ali kuge. Ti slovenski prišleci so se kasneje utopili v romanskem morju, ostala pa so imena krajev, ki pričajo o nekoč tam bivajočih Slovanih.

Tak primer sta tudi furlanski vasici Visco in Chiopris Viscone, po vijugastih cestah le 25 km od Gorice, v tistem delu Furlanije, ki je do leta 1918 bil v avstrijski državi, v tako imenovani Goriško-Gradiščanski deželi. Furlani sami pravijo da je treba razlog za obe imeni, Visco in Viscone, iskati v slovenskem Višek, kajti oba kraja sta nekoliko višja od drugih v ravninski okolici, pa čeprav samo za deset metrov.

Če se za trenutek zaustavimo pri današnjem Viscu, zlahka ugotovimo, da imajo še marsikaj drugega v zvezi s Slovenijo. Eden najbolj priljubljenih njihovih župnikov je v prejšnjem stoletju bil Šefan Gorjup, Slovenec doma iz Kanala ob Soči. Imeli so tudi učitelja slovenske narodnosti, Ivana Sfiligoja, doma iz Podgore pri Gorici, ki je leta 1848 postal tudi prvi župan takrat ustanovljene samostojne občine.

V Viscu pa dobro vedò, da so s Slovenci najbolj povezani zaradi zloglasnega taborišča za slovenske internirance v času 2. svetovne vojne. Profesor **Ferruccio Tassin**, ki je šele pred nekaj tedni predstavil knjigo o zgodovini tega kraja z naslovom *I confini dell'Impero* (*Meje cesarstva*), od nekdaj do današnjih dni, je veliko prostora posvetil prav taborišču in življenju v njem.

Rab in Gonars sta imeni, ki sta prišli v slovensko zgodovino zaradi grozodejstev, ki so jih tam oficirji italijanske vojske zganjali nad slovenskimi interniranci. Na Rabu je umrlo zelo veliko moških, žensk in otrok. V Gonarsu je danes pokopanih več kot 400 Slovencev in Hrvatov, ki so umrli v tem in drugih taboriščih, tudi v Viscu, ki je od Gonarsa oddaljen le kakšnih deset kilometrov. Italijansko poveljstvo je dalo decembra 1942 ukaz, da se postavi taborišče v Viscu, v katerega bi lahko sprejeli 10.000 oseb. Barake, šotori, cerkev in poslopja za ambulante so bila nared v podrlugem mesecu in že kmalu so vanj prišli transporti ljudi iz Ljubljane, z Raba, iz Dubrovnika in drugih dalmatinskih krajev. Življenje v tem taborišču ni bilo lahko, bilo pa je najbrž nekoliko boljše od tega, kar so slovenski ljudje dolivljali na Rabu. Ferruccio Tassin pošteno pove, da so domačine ščuvali fašisti in da so ob prihodu prvih zapornikov te na cesti zmerjali in nanje pljuvali. Kmalu pa se je odnos prebivalstva spremenil, domačini so tudi olajševali prihod Slovencev iz Gorice in so taboriščnikom prinašali vsaj nekaj hrane in drugih priboljškov, pa čeprav ni bilo lahko zadostiti potrebam 4000 do 5000 internirancev. Ti so imeli tudi svojo notranjo organizacijo Osvobodilne fronte in so celo izdajali svoj list z naslovom Vizek-Visco, v glavi pa je bil tudi Triglav.

V slovenskih virih je bilo o taborišču Visco bolj malo napisanega, seveda če to primerjamo z vsem, kar je bilo napisanega o Rabu in Gonarsu. Tassin je pri sestavljanju svoje knjige skrbno uporabil slovenske vire in tudi tiste napisane v Črni Gori, kot tudi italijansko uradno dokumentacijo, ki je najbrž tokrat prvič prišla v javnost.

Knjiga, sicer najprej namenjena prebivalcem majhne vasi in preučevalcem krajevne zgodovine, nam odkriva trenutek življenja slovenskih ljudi sredi furlanske nižine. Poudarja tudi pomoč, ki so je bili deležni interniranci pri prebivalstvu drugih furlanskih krajev takrat, ko so se v dneh po razpadu Italije v dolgih kolonah vračali proti svojemu domu.